ՆՈՐ-ԴԱՐ

№ 145 ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ Հ_ապաթ, 19 Սեպտեմբերի 1892 Հ_ապաթ, 19 Սեպտեմբերի ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ № 145

Տարին՝ 10 րուբլի, վեց ամիսը՝ 6 րուբլի, երեք ամիսը՝ 3 ր. 50 կ.
ամիսը՝ 1 ր., հատով՝ 5 կոպէկ։
Բաժանորդ գրւում են Թիֆլիսում միմիայն խմբագրատանը։

Խմբագրութեան հասցէն՝ Тифлисъ. Редакція «Норъ-Даръ»
или Tiflis. Rédaction «Nor-Dar».

Խմբագրութիւնը բաց է ամեն օր (բացի տօն օրերից) ժամը 9-ից մինչեւ 2-ը։ Յայտարարութիւնները ընդունւում են ամեն լեզուներով՝ Յայտարարութիւնների գնահատութիւնը 2 կ., րեկլամների համար կրկնապատիկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

—

Մեր գպրոցների մասին։

Ք ր ո ն ի կ ո ն. — Ժամանակը Թիֆլիսում։ Մսի գները։ Մահմեդական վրացիներ։ Պրոֆեսոր Կոխի կարծիքը։ Նոր գիրք։ Նոր-Նախիջեւանից։ Ուշասից։ Ախալքալաքից։ Ալէքսանդրապոլից։ Բաթումից Ախալցխայից։

Պաշտօնական տեղեկութիւններ խոլերայի մասին։

Մի աւազարկութիւն։

Դեղեցկի սէրը (Էդմոնտ Լէքուվէ)։

Թ ղ թ ա կ ց ու թ ի ւ ն ն ե ր. — Բագու։

Նամակ Պաղսկաստանից.— Թեհրան։

Ք ա ղ ա ք ա կ ա ն. — Քաղաքական լուրեր։

Խ ա ռ ն լ ո ւ ր ե ր։

Հ ե ռ ա գ ի ր ն ե ր։

Բ ա ն ա ս ի ր ա կ ա ն. — Հանդիսի վարդը։

Տ ե ղ ե կ ա տ ո ւ։

Յ ա յ տ ա ր ա ր ա ւ թ ի ւ ն ն ե ր։

Թիֆլիս, 18 սեպտեմբերի 1892 թ.

ՄԵՐ ԳՊՐՈՑՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

—

Հետզհետէ ամեն կարգի և տեսակի գպրոցների գոնները բացւում են։

Յաւով պէտք է նկատենք, որ մեր բոլոր սակաւաթիւ գպրոցների գործը կաղում է ընդհանրապէս։

Սակաւաթիւ են մեր գպրոցները, բայց աւելի սակաւաթիւ են այն ուսուցիչները, որոնք պատրաստուած են և կարող մեր գպրոցներում աջողութեամբ սաներին ուսուցչութեան պաշտօնը։

Եւ մեր գպրոցների այս ողբալի գրութեան համար պարտական ենք այն տարօրինակ սխոլէին, որ տիրապետողն է այժմ մեր գպրոցներում։

Գպրոցական գործում առաջին և ամենակարեւոր գործօնը՝ քէֆօրը— ուսուցիչն է։

Կարծում ենք, որ ամենահասարակ խելքին էլ մատչելի է այն հասարակ ճշմարտութիւնը, որ մեր նէղլէյոչէն գպրոցների համար ուսուցիչներ հրաւիրելիս երէխա պոյմն միայն պէտք է ի նկատի առնել. նախ այն, որ հրաւիրուող ուսուցիչն իւր սահմանելիք պաշտօնի համար պատրաստուած լինի, գիտուն լինի և փորձուած և երկրորդ՝ որ այդ ուսուցիչն իւր բարքով և իւր հոգւոյ և մտքի ուղղութեամբ հակառակ չլինի այն ուղղութեան, որի վրայ հիմնուած են և պէտք է հիմնուած լինին մեր եկեղեցական գպրոցները։

Դժբախտաբար մեր գպրոցներում այժմ տիրապետող սխոլէն չնորհիւ այդ երկու պայմանն էլ անտես է առնուած։

Մենք ականատես ենք այն յաւելի երեւոյթին, որ Հմուտ, փորձուած, մասնագէտ, մինչև անգամ հաշուագէտ ուսուցիչներ արձակուում են առանց պատճառի կամ այնպիսի ծածկուած պատճառներով, որոնք ամենևին կապ չունին դպրոցական գործի հետ, և դրանք մնում են առանց պաշտօնի. իսկ պաշտօնի, մինչև անգամ նշանաւոր պաշտօնների կոչւում են մարդիկ, որոնք ոչ թէ միայն հարկաւոր պատրաստութիւնը, գիտութիւնը չունեին, այլ իրենց մտքի և հոգւոյ ուղղութեամբ ամենևին տեղ չպիտի ունենային մեր եկեղեցական գպրոցներում։

Այդ տարօրինակ սիստեմի չնորհիւ, որի հիմքը կոյր կիրքն է և անձնական գծուծ հաշիւները,— մինչև անգամ հայոց լեզուն և նրա ուղղագրութիւնն էլ անտէրութեան է մատնուել, մի երևոյթ, որ ոչ մի տեղ նմանը չենք գտնիլ։

Այդ գրութիւնն ի նկատի առնելով՝ իրաւացնչիւր բանիմաց մարդ պիտի տեսնէ, որ գպրոցական գործումն էլ մենք յետագէմ ենք։

ՔՐՈՆԻԿՈՆ

Ոչ մի բան Թիֆլիսի հրապարակի վրայ այնքան արժան չէ, որքան ծառուղի, որ շատ շատերի համար ոչինչ գին չունի։ Պէտք է Թիֆլիսն աւելորդ շատ վող ունենայ, որ իւր մէջ պահում է այնքան պարապ մարդիկ, ոչ թէ ասն ալ և լի օրերին։ Անցնողն Ալէքսանդրեան և այլ այգիներում և վողոցներում կը հանդիպէ հարիւրաւոր մարդկանց, որոնք վեր գառած՝ միայն ժամանակ են կորչ տալիս։ Ի դէպ պէտք է ասել, որ Թիֆլիսի մէջ տեղը գանուող միակ (Ալէքսանդրեան) այգին շատերի համար և տուն է և ննջարան։

—

Թիֆլիսի վաճառականներում մինչև նոր կարգադրութիւն լինելը, մսի գները հետևեալներն են. տաւարի մսի 1 ֆունտը 6 կ., սուկին 12 կ., ոչխարի մսի 7 կ.։

—

Բանձոյի շրջանում ապրող մահմեդական-վրացիների մէջ, «Իւերիա» լրագրի ասելով, մօտաւորապէս 3 հազար օրինակ վրացերէն զանազան գրքեր են տարածուել։

—

Պրոֆեսոր Կոխն երեն արած հարցմունքին պատասխանել է, որ իւր կարծիքով նամակները և տպագրած աշխատութիւնները չեն կարող լուրերան մի տեղից օրըչ տեղ տանել. ուստի նա գրանց առաքումն անվտանգ է համարում։

—

Խմբագրութիւնս ստացել է երգիչ Ջամալու «Քնարական երգեր» վերնագրով մի գիրք, որ սոյն 1892 թուին տպուած է Ալէքսանդրապոլում։ Իրրև նմուշ առաջ ենք բերում առաջին պատահած հետևեալ ոտանաւորը «Մուտ ազգասէրներ» վերնագրով.

«Ժամանակիս մարդկանց մէջ շատացան
Մուտ ազգասէր-խաբեբաներ անհամար,
Անկիւններից անգործ մարդիք դուրս պրծան,
Գոտիում են միամիտ մարդկերանց յիմար։
Տաք ու պաղ փչում են այլոց մօտ ցանցառ,
Ազգ սիրելը բերաններում տաք և առ,
Ամենը մի սուտ բան բռնելով պատճառ,
Մոդրեցնող անմիտ մարդոցը արդար։
Զգուշանալ պէտք է կեղծաւորներից,
Զրնակերութիւն միշտ սովորողներից,
Չի որոշուիլ լաւը ցած ստորներից,
Որովհետև ձանաչելն է շատ դժուար։
Ջամալի, այդպիսի մարդիք խիղճ չունին,
Միշտ գործում են խաւարներում առանձին,

Վերջ ու առաջ պատիժ կը ստանան բաժին,
Ատուածախատ ու մարդախարն է հաւատար»։

—

ՆՈՐ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ.—Անցեալ տարի սր. քաղաքագլուխն ուսուցչական համբին առաջարկել էր իւր՝ սր. Բաբաբանեանի ծախքով յանձն առնել տպարանը կարգի բերելու գործը, բանեցնել տպարանը և, եթէ հնարաւոր է, հայերէն մի որ և է թերթ հրատարակել, գոնէ տեղական բարբառով։ Այժմ, ինչպէս լսում ենք, այդ հարցը կրկին յարուցւում է։

—Նոր-Նախիջեւանը մի առողջապահ բժշկի պէտք ունի. հաստատութիւնը ցանկանում է, որ բժիշկը հայ լինի։ Ասում են, որ քաղաքային բժիշկը մօտ ժամանակում թողնելու է իւր պաշտօնը։

—

ՌԱՇՏԻՑ.—Բազմերախտ Սահակեանցն եպ. Մինեթարեանցի մահուան լուրը հասաւ տեղիս հայ հասարակութեանը, ուրախ լսրը կերպով ազդեց։ Սեպտեմբերի 6-ին տեղիս երկրաշարժութիւնը հոգեհանգիստ կատարել տուեց հանգուցեալի յիշատակին։ Պետական վրայ գրուած էին պատկերը մէկը՝ երկրաշարժների, մէկը՝ գպրոցի մանկանց և երրորդը՝ բնութեան կողմից։ Հոգեհանգստի ժամանակ գամբանականները կարդացուեցին։ Յաւելին այն է, որ շատ քիչ ժողովուրդ էր եկել երջանկայիշատակ սրբազանի յիշատակը յարգելու։

—Շնորհակալութեան արժանի է պ. Աւետիս Փանեանցը, որ բարեհաճել է նուիրել մի ս. պատկեր Իշայի հայոց եկեղեցուն և 10 թուման ի նպաստ նոյն գպրոցին. ցանկալի է, որ

---

*) Տես «Նոր-Դար» № 145.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱԹՐԱՅԻ ՎԱՐԴԸ *)

Վիպակ Ժաննա Գեօլաֆեանի

—

Բ.

Հզօր էր Պարսից Շահուհ Թագաւորը. բանաւոր նրան շատ էր վայելում։ Նրա հայր Աբասը Թագաւորը հրամայեց սպանել նրան նոյն իսկ ծննդեան ժամանակ, որովհետև մոգերը գուշակել էին, որ գահը պիտի ժառանգէ դեռ հօր կենդանութեան ժամանակ։ Սակայն մեծ վեզիրն ազատեց նրան, թաքցրեց ամիկի տարագի տակ և կրծեց նրան գահի համար։

Չգայ մի անգամ Աբասիրը, որ տարիները Ճնշում են իւր վրայ նոյն ծանրութեամբ, ինչպէս և իւր ամենահռչակաւոր հպատակի վրայ։

—Մազերիս սև-կապոյտ գոյնը փոխուում է քափուր-սպիտակի. ատամներս վարդերը Թառամում են, սակայն իմ ցեղիս չարութեան համար ես ժառանգ չունիմ,— գանգատւում էր Թագաւորը։

—Հանգստացիր, արքայ,—ասաց նրան նախարարը, և հենց այդտեղ ամեն բան խոստովանեց նրա առաջ։

Այն ծանր փորձութիւնները, որ Շահուհը կրեց իւր մանկական հասակում, նրա սիրտը չկարծրացրին. ամենքը գովում էին նրա մեծահոգութիւնը, նրա բարձր առաքինութիւնը և կրկնում էին նրա իմաստուն ասացուածները։

«Մի չողոքոլիքը Թագաւորին,—նա ճանաչում է իրեն. մի ամբաստանիր մերձաւորիդ,—աբքան քեզ չի լսիլ. զգուշացիր սուելուց,—երկինքն ու երկիրը գաղշում են սուտ-խիւնից։ Չի կարելի Թագաւորութիւն պահել առանց զօրքի, չի կարելի զօրք ունենալ առանց փողի, չի կարելի փող ունենալ առանց երկրագործութեան, չի կարելի երկրագործութիւն զարգացնել, չտալով իւրաքանչիւրը անհատի հաւասար արդարադատութիւն»։

Շահուհի զօրքը պարտութիւն ասած բանը չգիտէր։ Դեռ նոր էր, երբ պարսից բանակն այժ այժ էր տուել հաւատացեալ սոսկալի լուգհոններին հետ, և Եղեսիայի պարիսպների տակ նրանց վրայ մի վճռական յաղթութիւն տանելով, գերեց Վալերիանոս կայսրին, որին Շահուհն իւր սարուկների ամենավերջին կարգը մացրեց, նրա ծիրանին ձգելով հասարակ ագատեալի թիկունքին։ Յաստնեանի առաջ գողում էր երկիրը և նոյն իսկ ամենահզօր պետերն իրենց գլուխկներն իջեցնում էին և իրենց նիզակները խոնարհում և նրան խոնարհութեան։ Շահուհը չէր կասկածում, որ Դայդէմն էլ ուրիշների նման կը գայ իւր մօտ հպատակուելու և մատովը էր նրան սահմանել պատրաստութիւնը, գիտութիւնը չունեին, այլ իրենց մտքի և հոգւոյ ուղղութեամբ ամենևին տեղ չպիտի ունենային մեր եկեղեցական գպրոցներում։

Այդ տարօրինակ սիստեմի չնորհիւ, որի հիմքը կոյր կիրքն է և անձնական գծուծ հաշիւները,— մինչև անգամ հայոց լեզուն և նրա ուղղագրութիւնն էլ անտէրութեան է մատնուել, մի երևոյթ, որ ոչ մի տեղ նմանը չենք գտնիլ։

Այդ գրութիւնն ի նկատի առնելով՝ իրաւացնչիւր բանիմաց մարդ պիտի տեսնէ, որ գպրոցական գործումն էլ մենք յետագէմ ենք։

ՔՐՈՆԻԿՈՆ

Ոչ մի բան Թիֆլիսի հրապարակի վրայ այնքան արժան չէ, որքան ծառուղի, որ շատ շատերի համար ոչինչ գին չունի։ Պէտք է Թիֆլիսն աւելորդ շատ վող ունենայ, որ իւր մէջ պահում է այնքան պարապ մարդիկ, ոչ թէ ասն ալ և լի օրերին։ Անցնողն Ալէքսանդրեան և այլ այգիներում և վողոցներում կը հանդիպէ հարիւրաւոր մարդկանց, որոնք վեր գառած՝ միայն ժամանակ են կորչ տալիս։ Ի դէպ պէտք է ասել, որ Թիֆլիսի մէջ տեղը գանուող միակ (Ալէքսանդրեան) այգին շատերի համար և տուն է և ննջարան։

—

Թիֆլիսի վաճառականներում մինչև նոր կարգադրութիւն լինելը, մսի գները հետևեալներն են. տաւարի մսի 1 ֆունտը 6 կ., սուկին 12 կ., ոչխարի մսի 7 կ.։

—

Բանձոյի շրջանում ապրող մահմեդական-վրացիների մէջ, «Իւերիա» լրագրի ասելով, մօտաւորապէս 3 հազար օրինակ վրացերէն զանազան գրքեր են տարածուել։

—

Պրոֆեսոր Կոխն երեն արած հարցմունքին պատասխանել է, որ իւր կարծիքով նամակները և տպագրած աշխատութիւնները չեն կարող լուրերան մի տեղից օրըչ տեղ տանել. ուստի նա գրանց առաքումն անվտանգ է համարում։

—

Խմբագրութիւնս ստացել է երգիչ Ջամալու «Քնարական երգեր» վերնագրով մի գիրք, որ սոյն 1892 թուին տպուած է Ալէքսանդրապոլում։ Իրրև նմուշ առաջ ենք բերում առաջին պատահած հետևեալ ոտանաւորը «Մուտ ազգասէրներ» վերնագրով.

«Ժամանակիս մարդկանց մէջ շատացան
Մուտ ազգասէր-խաբեբաներ անհամար,
Անկիւններից անգործ մարդիք դուրս պրծան,
Գոտիում են միամիտ մարդկերանց յիմար։
Տաք ու պաղ փչում են այլոց մօտ ցանցառ,
Ազգ սիրելը բերաններում տաք և առ,
Ամենը մի սուտ բան բռնելով պատճառ,
Մոդրեցնող անմիտ մարդոցը արդար։
Զգուշանալ պէտք է կեղծաւորներից,
Զրնակերութիւն միշտ սովորողներից,
Չի որոշուիլ լաւը ցած ստորներից,
Որովհետև ձանաչելն է շատ դժուար։
Ջամալի, այդպիսի մարդիք խիղճ չունին,
Միշտ գործում են խաւարներում առանձին,

Վերջ ու առաջ պատիժ կը ստանան բաժին,
Ատուածախատ ու մարդախարն է հաւատար»։

—

ՆՈՐ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ.—Անցեալ տարի սր. քաղաքագլուխն ուսուցչական համբին առաջարկել էր իւր՝ սր. Բաբաբանեանի ծախքով յանձն առնել տպարանը կարգի բերելու գործը, բանեցնել տպարանը և, եթէ հնարաւոր է, հայերէն մի որ և է թերթ հրատարակել, գոնէ տեղական բարբառով։ Այժմ, ինչպէս լսում ենք, այդ հարցը կրկին յարուցւում է։

—Նոր-Նախիջեւանը մի առողջապահ բժշկի պէտք ունի. հաստատութիւնը ցանկանում է, որ բժիշկը հայ լինի։ Ասում են, որ քաղաքային բժիշկը մօտ ժամանակում թողնելու է իւր պաշտօնը։

—

ՌԱՇՏԻՑ.—Բազմերախտ Սահակեանցն եպ. Մինեթարեանցի մահուան լուրը հասաւ տեղիս հայ հասարակութեանը, ուրախ լսրը կերպով ազդեց։ Սեպտեմբերի 6-ին տեղիս երկրաշարժութիւնը հոգեհանգիստ կատարել տուեց հանգուցեալի յիշատակին։ Պետական վրայ գրուած էին պատկերը մէկը՝ երկրաշարժների, մէկը՝ գպրոցի մանկանց և երրորդը՝ բնութեան կողմից։ Հոգեհանգստի ժամանակ գամբանականները կարդացուեցին։ Յաւելին այն է, որ շատ քիչ ժողովուրդ էր եկել երջանկայիշատակ սրբազանի յիշատակը յարգելու։

—Շնորհակալութեան արժանի է պ. Աւետիս Փանեանցը, որ բարեհաճել է նուիրել մի ս. պատկեր Իշայի հայոց եկեղեցուն և 10 թուման ի նպաստ նոյն գպրոցին. ցանկալի է, որ

Մնացել էին միայն պարսպի մասերը և կատարած գերանները, որոնք վտանգ էին սպառնում թէ պարսպողներին և թէ պաշարուածներին։

—Թող կործանուն չարագործն իւր գոյի հետ,—ասացակեց Դայդէմը և գօրաւոր մարդկանց օգնութեամբ լծակներով բարձրացրեց պարսպի ծնօտը և կործանեց թշնամիների վրայ։ Պարիսպը վրաս զարհուրելի թնդիւնեով. բարձրացաւ փոշու ամպ։ Երբ այդ չարագուշակ բոմբիւնը լռեց, վայրն և գարը գանգուածի տակ ճնշուած մարդկանց կատարութեան և ապականած ոգրի ձայները էին լսւում։

Պարսիկները աւելի գգուշացան և չարձակուեցան երկրորդ աշտարակի վրայ։ Երբ այս տեղ էլ իրենց ճիգերը ի դերև ելան, Շահուհը կորցրեց համբերութիւնը և հրամայեց ամրոցի պարիսպներին մօտենալ որմտիոր մեքենան։ Դա ամրոցի պարիսպներին հաւասար բարձրութեամբ մի ահագին վայտեայ աշտարակ էր մարտկոցներով, հեծանաւոր կառքով, որ հզում էր ամրոցի պարսպի վրայ, հնար տալով պաշարողներին բերդը մտնելու։

Տեսնելով այդ ահարկու մեքենան, Նափերան, որի արիութիւնը բորբոքուում էր թշնամու դէմ ջանքերի մասին պատմութիւնները լսելով, վազեց դէպի արևելեան գռները, որտեղ Դայդէմն իւր որդիների և իշխանների հետ անվրդով դիտում էր պարսից գօրքի շարժումները։

---

*) Տես «Նոր-Դար» № 145.

Ելա օրիորդին հետևից և սրահից դուրս եկա։

Ներսից լսվում էր Ալեքսանդրի ձայնը, որ ինչ-որ բան էր պատմում։

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԻՆԱ.—Մեծ օրերում ես միշտ նրանց հետ եմ լինում։ Ես նրանց հոգեհարազատն եմ։ Ես նրանց հետ ուրախանում եմ, ես նրանց հետ տխրում եմ։ Ես նրանց հետ ապրում եմ։ Ես նրանց հետ մեռնում եմ։ Ես նրանց հետ հարություն եմ առնում։ Ես նրանց հետ երկինք եմ բարձրանում։ Ես նրանց հետ նստում եմ Հոր աջ կողմը։ Ես նրանց հետ դատում եմ կենդանիներին և մեռելներին։ Ես նրանց հետ դատապարտում եմ սատանային և նրա հրեշտակներին։ Ես նրանց հետ դատապարտում եմ հրեաներին։ Ես նրանց հետ դատապարտում եմ ամբողջ աշխարհին։ Ես նրանց հետ դատապարտում եմ ինձ։ Ես նրանց հետ դատապարտում եմ ինձ հավիտյան։ Ես նրանց հետ դատապարտում եմ ինձ հավիտյանս հավիտենից։ Ես նրանց հետ դատապարտում եմ ինձ հավիտյանս հավիտենից, ամեն։

ՊԱՖՈՒՏԻՈՍ.—Ես ոչ մի բան չեմ հասկանում։ Ես ոչ մի բան չեմ հասկանում։ Ես ոչ մի բան չեմ հասկանում։

ՕՐԱԹԵՐԹ ՀԱՅԿ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԸՆԿԵՐԱՊԵՏԱԿԱՆ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

ԳՈՒՅՔԻ ՀԱՄԱՐ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԻՉԸ

(Վեպ)

Ռուսերէնէ թարգմանեց Ե. Ղազանջեան

— 1 —

ՄԵՐԱՍՏԱՆ

— Ձեզ ինչ է պէտք, պարոն։

— Ես ուզում եմ տեսնել տիկին Ալմաստովային։

— Ներս եկէք, պարոն։

Եւ ծառան բացաւ դռնակը, որ կար պարտէզի մուտքի մօտ, եւ ներս առաջնորդեց Ռուբէնին։

Ռուբէն Ալմաստեան, որ ընդամէնը 25 տարեկան երիտասարդ էր, մեծ ուշադրութեամբ նայեցաւ շրջապատին։ Ան առաջին անգամն էր, որ կը գտնուէր այդ հարուստ տան մէջ։ Ան ուզեց ծանօթանալ տան տիրուհիին եւ ընտանիքի անդամներուն հետ, որոնց հետ ինքն ալ պիտի ապրէր մէկ տանիքի տակ։

Ռուբէն Ալմաստեան ծնած էր Պարսկաստանի մէջ, ուր իր հայրը առեւտրական գործեր ունէր։ Ան մանկութեան տարիները անցուցած էր Թաւրիզի մէջ, ուր ստացած էր նաեւ իր կրթութիւնը։ Ռուբէնի հայրը մեռած էր, երբ ան 18 տարեկան էր։ Ան ստիպուած էր ինքնուրոյն կեանքի մտնել։ Ան ուզեց Պարսկաստանի մէջ մնալ եւ զբաղիլ առեւտրական գործերով, բայց ան չյաջողեցաւ։ Ան ստիպուած էր Պարսկաստանը թողուլ եւ Ռուսիա գալ։ Ռուբէն Ալմաստեան ունէր մեծ կարողութիւն, որ ինքն ալ չէր գիտեր, թէ որքան է։ Ան ունէր նաեւ մեծ կալուածներ Պարսկաստանի մէջ։ Ռուբէն Ալմաստե

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ռումինացի երիտասարդ իշխանուհի Բիբէսկոն նորերս Պոլիս գնացած լինելով, անցաւ լողալով ամբողջ Բոսֆորը և աջողութեամբ դուրս եկաւ ասիական եզերքը։

Մի ժամանակ երևելի Բայրոնը (անգլիական հանճարեղ բանաստեղծը) լողալով անցել էր Բոսֆորը նոյն ասիական եզերքը և ընդհանուր զարմանք էր պատճառել։

Ո՛չը էր լէ մեր ոչ-իշխանուհի՝ բայց «միշտ լաւ լնդիրներով» զբաղուող օրիորդները կարողանային գէթ ոտքով կարգին մինչև Մալչայիպ գնալ և վերադառնալ։

* * *

Մի ֆրանսիացի աստղագէտ հաշուել է, թէ պատերազմների մէջ օրքան մարդկանց արիւն է թափուած։ Վեր ջին դարում պատերազմների մէջ սպանուածների թիւը հասնում է 19 միլիոնի, իսկ 3,000 տարուայ ընթացքում միմիայն կուսակալական երկիրներում կոտորուել են 12000 միլիոն մարդ, որ մի՛նչոյն է թէ թափել են 18 միլիոն խորանարդ մետր կամ 18,900 միլիոն ֆունտ արիւն։ 3000 տարուայ ընթացքում իւրաքանչիւր ժամուայ, ուրեմն թափուել է 620-ական լիտր արիւն։ Եթէ այդ 1,200 միլիոն մարդկանց կմախքները իրար վրայ դասէինք, երանք վաղուց արդէն հասած կը լինէին լուսնին. երանք մինչև անգամ երկրի և լուսնի միջև եղած տարածութիւնից չորս անգամ աւելի բարձր կը լինէին։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

«ՆՈՐ-ԴԱՐ»-Ի

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 13 սեպտեմբերի.—«Бирж. Вѣд.»-ն լսել է, որ պետական եկամտի հարկի ծրագիրը վերջնականապէս Թողնուած է։

«Нов. Вр.»-ն հաղորդում է, որ պետական կալուածների մինիմումութեան մի յանձնաժողով ծրագիրը է մշակում Ռուսիայում առնուազը հինգ գիւղատնտեսական ուսումնարան բանալու։

«Нов.»-ին հաղորդում է, որ ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրութեան մէջ միջոցներ են մշակւում պետական-չափագործական աշխատանքները, բարեկարգ դրութեան մէջ դնելու խճուղիների և ջրային ճանապարհների նորոգման գործը, նաւահանգիստների շինութիւնները շտապցնելու և քչացնելու ընդհանուր ծախքերը։

«С. Пет. Вѣд.»-ն հաղորդում է, որ նաւթարդիւնաբերողների համագումարը յետաձգուում է մինչև հոկտեմբեր ամիսը։

ՄՈՍԿՈՒԱ.—Մօտերքս վաճառուած Ս. Մ. Տրետեակովը Մոսկուա քաղաքին նուիրել է մի գեղարուեստական գալերէա 500,000 ռ. արժողութեամբ. Նրա և կենդանի եղբօր՝ Մոսկուայի զանազան հաստատութիւններին նուիրած գումարները հասնում են երկու միլիոն ռուբլու։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 17 սեպտեմբերի.—«Москов. Вѣд.» լրագրին յայտարարած է երկրորդ նախազգուշութիւնը առաջնորդական կոնգաւիլ առթիւ զրուած յօդուածի մասին։

Հրատարակուած է հրաման ոչ ուշ հոկտեմբերի 1-ից Սարատովում կազմակերպելու 6-րդ պահեստի ամրաձիգ զօրագնդի վարչութիւն։ Զօրագնդի կազմի մէջ պիտի մանեն 2-րդ, 4 րդ և 5-րդ պահեստի զօրագնդի հօթնեորդ մարտկոցները և չորս թեթև մարտկոցները, որոնք կազմակերպուելու են 1893 Թուին։

Հրատարակուած է հրաման պետական աշխարհազօրանոցի (ополченіе) առաջին կարգի զինուորների թիւը պակասցնելու։

«Бирж. Вѣд.» լրագիրը հաղորդում է, որ դէպի Սիզրան-Ռեազանի երկաթուղին տանելիք ելեցի և հին Ասկոլի միջև խճուղու նախագիծը քննութեան է առաջարկուած։

Խմբագիր—հրատարակիչ՝
ՍՊԱՆԴԱՐ ՍՊԱՆԴԱՐԵԱՆ

Անդրկասպեան երկիրն ընդհանրապէս և Ախալցխայ քաղաքը մասնաւորապէս հետզ գանուելով Կովկասի մարտկոց կեդրոնից՝ Թիֆլիսից՝ շատ դժուարութիւններ է կրում դպրոցների համար ուսուցիչներ վարձելու և պայմանների մասին մանրամասն բացատրութիւններ տալու։ Ուստի հոգաբարձութիւնս դիմելով խմբագրութեանդ՝ յարգոյանքս խնդրում է «Նոր-Դար»-ի յետագայ համարներից մինում, տեղեկատուի բաժնում, բարեհաճել տեղատուր հետևեալների դիւրութիւն.—Ախալցխայի Հայոց Սկեղեցական-Ծխական երկսեռ գպրոցների համար հարկաւոր են՝ տղոցների մի վարժապետ և մի վարժուհի։ Վարձատրութիւնը սկսած աւանդէ՝ ռուսաց լեզու շաբաթական 18 դաս, գծագրութիւն 7 դաս և ռուսաց վայելչագրութիւն 1 դաս, ընդամենը շաբաթական 26 դաս, իսկ վարժուհին սկսած աւանդէ՝ 4 դաս Ճեռագործ, 8 դաս Թուաբանութիւն, 4 դաս երգ և 4 դաս վայելչագրութիւն հայոց, ընդամէնը շաբաթական 20 դաս։ Դասագիները վճարուելու են առաջին կոպարով։ Վարժուհու առարկաների մէջ Ախալցխայ ժամանելուց յետոյ փոփոխութիւն կարելի է անել։ Ռոճիկների քանակութեան տարբերութեան մասին հոգաբարձութեանս հետ հեռագրով առանձին կարելի է խօսել կամ նոր պայմաններ առաջարկել։ Շատ ցանկալի է, որ վարժապետն ու վարժուհին լինեն կամ այր ու կին, կամ քոյր ու եղբայր և կամ հայր ու դուստր։

Այլ և կարևոր ենք համարում յարակցել և գիտութիւնն և յատկապէս ս. պ. ուսուցիչների և այս, որ խորհուրդ հիւանդութիւնն Ախալցխայում և Անդրկասպեան երկրում մօտաւորապէս երկու ամիս է վերջացած է։ Խորհուրդ Ախալցխայում գոյութիւն է ունեցել միայն երեք օր. յուլիսի 23-26-ը հեղեղի սէս վրայ տուաւ և վերջացաւ։ Օգոստոսի 1-ից մինչև այսօր հիւանդութեան և մ՛է ի դէպ չէ պատահել այստեղ։ Պաշտօնապէս էլ յայտարարուած է, որ խորհուրդ արդէն վերջացած է թէ Ախալցխայում և թէ Անդր-կասպեան միւս քաղաքներում։ Ուստի ս. պ. ուսուցիչները թող միագամայն ապահով լինեն այդ մասին, եթէ միայն այդ բանը արգելք լինի նրանց պայմանաւորուելուն։

Հոգաբարձու՝ Խուրշիդ Մենացական Եեանց, աւագ ուսուցիչ՝ Խաչատուր քահ. Փանեան։

Ախալցխայ, 10 սեպտեմբերի.

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

Ուշադիր շրջելիքային ընկերութեան։

Երկաթեայ Բաթումի, Օզուրգեթի և Պոթի միջև։

ԲԱՂՈՒՄԻՑ ԴՈՒՐՍ Է ԳՆՈՒՄ.

Հինգշաբթի օրերը, ցերեկուայ ժամը 4-ին, ուղիղ ընթացքով Նովորոսիյսկի վրայով։

Կիրակի օրերը, գիշերուայ ժամը 2-ին ղրջանաւուռ ընթացքով Փոթիի վրայով բոլոր նաւահանգիստները։

Երկուշաբթի օրերը, երեկոյեան ժամը 7-ին Կ. Պոլիս։

ԲԱՂՈՒՄ ՀԱՍՆՈՒՄ Է.

Երկուշաբթի օրերը, երեկոյեան, Օզուրգեթից, ուղիղ ընթացքով Ռէբրաթ օրերը, առաւօտեան, Օզեսայից, ուղիղ ընթացքով Կերչ և Նովորոսիյսկի վրայով։

Կիրակի օրերը, առաւօտեան, Կ. Պոլսից։

—

Պոստային և ապրանքակիր-մարդատար շոգենաւերի երթեւեկութիւն Փոթիի, Բաթումի և Օզեսայի միջև։

ՓՈԹԻՑ ՀԱՍՆՈՒՄ Է.

Պոստային մարդատար շոգենաւը Բաթումից երկուշաբթի օրերը լուսաբացին։

Ապրանքակիր - մարդատար շոգենաւը Օզեսայից կիրակի օրերը երեկոյեան։

Ապրանքակիր - մարդատար շոգենաւը Բաթումից հինգշաբթի օրերը լուսաբացին

ՓՈԹԻՑ ԴՈՒՐՍ Է ԳՆՈՒՄ.

Պոստային-մարդատար շոգենաւը Օզեսա և Ճանապարհին գանուած նաւահանգիստները կիրակի օրերը, առաւօտեան ժամը 8-ին։

Պոստային-մարդատար շոգենաւը գործը վերջացնելուց յետոյ երկուշաբթի օրերը Բաթումն։

Ապրանքակիր - մարդատար շոգենաւը Բաթումն երեքշաբթի օրերը, առաւօտեան ժամը 10-ին։

Ապրանքակիր - մարդատար շոգենաւը հինգշաբթի օրերը, առաւօտեան ժամը 8-ին, Օզեսա և Ճանապարհին գանուած նաւահանգիստները։

—

Աղրանդակը մարդատար.

Բաթումից գուրս է գնում հինգշաբթի օրերը գիշերուայ ժամը 1-ին։

Բաթումն հասնում է երեքշաբթի օրերը, ցերեկուայ ժամը 2-ին։

Ապրանքակիրը մարդատար շոգենաւերի վրայ ընդունւում են II և III կարգի ուղեւորներ և առանց ուտեստի պաշարեղէնի։

Գործակալութիւնը գանուում է Թիֆլիսի ազ. բակի շինութեան մէջ № 117 և 118։

Պոստային կառքերի երթեւեկութիւնը ռազմա-վիրական տրակտի վրայ։

—

Թիֆլիսից հինգ հոգու տեղ ունեցող կառքն ուղևորւում է առ. ժամը 8-ին, գիշերում Մլեթի կայարանում, վերադարձնում հասնում է հետևեալ օրը, կէս օրից յետոյ ժամը 7½-ին։

Եօթ հոգու տեղ ունեցող օմնիբուսն ուղևորւում է կէս օրից յետոյ ժամը 3-ին առանց գիշերելու հասնում է հետևեալ օրը, կէս օրից յետոյ ժամը 7-ին։

Վլադիքաւկազից հինգ հոգու տեղ ունեցող կառքն ուղևորվում է առ. ժամը 8-ին, գիշերում է Մլեթի կայարանում, Թիֆլիս է հասնում հետևեալ օրը կէս օրից յետոյ ժամը 7½-ին։

Վեց հոգու տեղ ունեցող օմնիբուսն ուղևորւում է կէս օրից յետոյ ժամը 3-ին առանց գիշերելու հասնում է հետևեալ օրը, կէս օրից յետոյ ժամը 7-ին։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թիֆլիսի գրավաճառանոցներում վաճառւում են

ԵՐԳԻՉ ՋԱՄԱԼՈՒ

ՔՆԱՐԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐԸ

Գինը 20 կոպէկ։

(347) 5—1.

!!ԶԳՈՒՇԱՑԻՔ ԿԵՂԾՈՒՄՆԵՐԻՑ!!

Ա ա ղ չ ա պ ա հ ա կ ա ն

ՈՍԿԵՔՈՐԱԿԱՆ-ԾՈՒՐԻՆ ՕՃԱՊ

Դ ե ղ ա փ ո ր ձ

Գ. Ֆ. ԻՒՐԳԵՆՍԻ

ոչնչացնում է մատները, արևէլ ախտաճաքը, դեղձը բծերը, կլունդները շշաթկները և ապրում է աւելորդ քրտնելու դէմ։ Առաջարկում է որպէս արդուզարդի անուշահոտ բարձր որակու Թեան օճառ։

Կասրի գինը՝ 50 կ., ½ կասրինը՝ 30 կ.։ Վաճառւում է բոլոր ամենալաւ դեղատներում և դեղատնային խանութներում։

ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՀԱՆՏՍՏ բոլոր Ռուսիայի համար Կ. Ի. ՖԵՐՐԻՆԻ Մօտ Մոսկուայում։ ԴԵՊՈՆ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ դեղատնային ապրանքներով առևտրի բնակութեան Մուբինովի, պ. պ. Պապովի և Ադմիրովի դեղատներում։

(M.) 12—1.

Բ. Մ. ՄԻՐԻՄԱՆԵԱՆԻ

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԿԵՓՐՈՆԱԿԱՆ

ԴԵՊՈ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐԻ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԻ

Մ ա ռ ա ւ ո ր ա ր Ա ր ք ո ւ ն ի Ե ա պ ո ր ո ն ի և Ա ր ք ե ն ա պ ո ր ա կ ա ն ը ն ե ր ե ր ո ւ մ ն,

ՌՈՒԵԱԼՆԵՐ ԵՒ ԴԱՇՆԱՄՈՒՐՆ ԵՒ

Պ ե տ ե ր բ ո ւ ր գ ի գ ո ր ծ ա ր ա ն ե ն ք բ ե ր

Կ. Մ. ՇՐԵԹԵՐԻ—արքունի գործարան, ԵՂԲ. ԴԻՊԵՐԻՒՒԻ և ՍՄԻԹ ՎԵՓԵՆԵՐԻ։

Ինչպէս յիշեալ գործարանների միակ գործակալ Կովկասում, Թիֆլիսում, ես իմ երկարաժամկէտ գնպոյում ունիմ մեծ քանակութեամբ առաջնէջ և պաշտօն-դնէջ։

Զ ա ւ ա լ հ ն ե ր, ա յ լ ե ր, վ ի ո լ ո ն չ ե լ ն ե ր, ֆ ո ր տ ե պ ի ա ն ն ե ր, ֆ լ ե յ տ ն ե ր, ֆ լ ե յ ո լ ե տ ն ե ր, ֆ ա գ ո տ ն ե ր, կ լ ա ր ն ե տ ն ե ր, ե ր ա ժ շ տ ա կ ա ն գ ո ր ծ ի ն ե ր ի լ ր ո ւ ր ա ր ա տ ր ա կ ն ե ր ը առաջարկում եմ մեծ քանակութեամբ։ Գները գործարանային։ Վաճառում եմ հատով և մեծ քանակով։ Գները կարելի է վճարել մաս առ մաս։ Օտարերկրացիների պահանջները կատարւում են անմիջապէս։ Գնած իրերն ընդունւում են ուզարկելու սրանտպորտային ընկերութիւնների տակագնով։

Հասցէն՝ Дворцовая ул. д. Тиф. Двор. Зем. Банка, музыкальное депо Б. Мириманяна

(317) 25—9

VÉRITABLE BÉNÉDICTINE

ԲԵՆԵԴԻՏԻՆԵԱՆ ԻՍԿԱԿԱՆ ԼԻԿԵՈՐ

Դեղատոմսով, կազդուրիչ, մարսողութիւնը օգնող և ախորժակ գարթնեցնող

ԲՈԼՈՐ ԼԻԿԵՈՐՆԵՐԻՑ ԱՄԵՆԱԼԱՒԸ

Fecamp Աբբայութեան (Ֆրանսիա)

VÉRITABLE LIQUEUR BÉNÉDICTINE
Marques déposées en France et à l'Etranger
Alexandre aîné

Ամէն անգամ պահանջել քառանկիւնի թիֆանիէր շշի վերևում գլխաւոր տեսչի ստորագրութեամբ։

Վաճառւում է ուտելիքների մեծ մագազիններում և իւրաքանչիւր քաղաքի ամենալաւ գինեվաճառանոցներում

14—14

ՁՈՒԻ ՍԱՊՈՒՆ

Ա. ՄՐՈՒԵԱՆՑ

(M.) 52—

(M.) 36 16

Дозволено цензурою. Тифлисъ 18-го Сентября 1892 г. Տպարան «Կաւկազ» լրագրի Типографія, «Кавказъ» Гол. пр. домъ Читахова.